

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU U VYBRANÝCH
NÁRODŮ DOMORODÉ AMERIKY

Vedoucí práce: PhDr. Vít Erban

Autor práce: Aneta Vratislavská
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: III.

2017

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedené uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29.3.2017

.....

Velice děkuji svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Vítu Erbanovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	5
1. Volný čas	8
1.1. Čas	8
1.2. Základní charakteristiky volného času	8
1.3. Funkce volného času	12
1.4. Aspekty ovlivňující prožívání volného času	15
1.4.1. Věk	16
1.4.2. Pohlaví	16
1.4.3. Sociální skupina	17
1.4.4. Bydliště	17
1.4.5. Profese	18
1.4.6. Vzdělání	18
1.4.7. Vztah k práci	19
1.5. Průmysl volného času	20
2. Volný čas vybraných domorodých národů Ameriky	22
2.1. Hry, soutěže a sport	22
2.1.1. Hry náhodností	23
2.1.2. Sportovní hry	24
2.1.2.1. Míčové hry	24
2.1.2.2. Hry s obručí	27
2.1.3. Jiné hry	28
2.1.4. Dětské hry	29
2.1.5. Taneční hry	31
3. Současný život domorodých národů a jejich trávení volného času	32
Závěr	36

Úvod

Téma, které jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci, mi přijde velice zajímavé, protože mnoho lidí (Evropanů) má o životě a především trávení volného času domorodých národů Ameriky jen malé povědomí. Toto téma jsem si vybrala také proto, že mě již od dětství fascinoval život lidí, kteří ve své podstatě nic nemají, a přesto dokáží být šťastní. Jelikož studuji obor Pedagogika volného času, rozhodla jsem se studovat konkrétní způsoby trávení volného času u některých původních indiánských národů Ameriky, a to se zaměřením na hry, soutěže a sport. My, Evropané, žijeme ve stálém shonu a při výběru toho, jak strávit svůj volný čas, nám mnohdy napomáhá konzumní společnost. Indiáni neměli nikdy takové možnosti, a přesto se také dokázali zabavit hrou či sportem. Hned od samého začátku při zamýšlení se nad zvoleným tématem mi vyvstává otázka, zda indiáni vůbec používají termín volný čas. Za cíl si kladu zejména to, zda je kategorie volného času vůbec přenosná, tedy zda se promítá teorie o volném času v hrách, soutěžích a sportu u vybraných národů domorodé Ameriky. Zajímá mne rovněž, zda vůbec lze u indiánů rozlišovat kategorie her jako je tomu běžně u nás a jakým způsobem u nich hraní her, soutěže a sport vlastně probíhají. Kladu si rovněž otázku, jaká je podstata a pravý důvod hraní indiánských her? Slouží také k zábavě či procvičování nejrůznějších dovedností jako je tomu u her Evropanů? A pokud ano, tak k procvičování jakých dovedností?

Indiáni a jejich trávení volného času, konkrétně postavení her v jejich životě, je samo o sobě téma vzbuzující zvědavost. Jak si asi hrají děti, jejichž rodiče nemají možnost zajít do obchodu a koupit například panenku či autíčko. Mají vůbec děti indiánů nějaké hračky? Podle mého názoru mají souhrnně hry v životě lidí významné postavení, jelikož vedou k zábavě a odreagování se.

První kapitola, která nese název Volný čas, se zabývá samotným pojmem a jeho vysvětlením. Tuto kapitolu budu pro větší přehlednost členit ještě dále do několika podkapitol, a sice Čas, Základní charakteristiky volného času, Funkce volného času, Aspekty ovlivňující prožívání volného času a Průmysl volného času. V podkapitole s názvem Čas bych se chtěla velice krátce věnovat času jako takovému, poukázat na to, jak chápeme pojem čas a že jej lze rozlišit na dva hlavní typy. Ve druhé podkapitole Základní charakteristiky volného času se budu zabývat tím, co to je volný čas, jakými způsoby se dá volný čas dělit, jak se rozvíjel a jaké postavení má v životě lidí. Pokusím se také po-

drobněji vymezit volný čas (tedy přesněji co vše může spadat pod volný čas) a jaké činnosti jsou pro něho nejtypičtější. V podkapitole budu s největší pravděpodobností nejvíce zmiňovat významného francouzského sociologa volného času Joffre Dumazidiera. Současně bych si zde chtěla potvrdit, že volný čas má v životě každého člověka velice významné postavení a stojí vysoko na žebříčku lidských hodnot. Z názvu třetí podkapitoly samozřejmě vyplývá, že se v ní budu podrobně věnovat popisu funkcí volného času. Funkce se pokusím podrobněji rozebrat, a proto budu zmiňovat více autorů, kteří se tomuto tématu ve svých pracích věnují, aby byla tato podkapitola pojata co možná nejkomplexněji. V další podkapitole s názvem Aspekty volného času se budu zabývat různými pohledy na volný čas, protože každý z nás nahlíží na volný čas různými způsoby. Dále se samozřejmě budu věnovat aspektům volného času, ale protože jich je mnoho, rozeberu jen několik málo z nich, které považuji za nejdůležitější, tedy věk, pohlaví, sociální skupinu, bydliště, profesi, vzdělání a vztah k práci. V poslední podkapitole se zaměřím na problémy související s volným časem, kterými je například komercializace a formalizace. Ráda bych zde rovněž zmínila, jak volný čas ovlivňuje naši společnost.

Druhá, stěžejní kapitola mé práce, nazvaná Volný čas domorodých národů Ameriky, se bude již konkrétně zaměřovat na indiánské hry, soutěže a sport. Mým hlavním cílem je zjistit, jak jsem již naznačovala výše, jaké postavení hraje hra, soutěže a sport ve volném čase těchto původních národů a zda se odlišují od těch našich. Jediná podkapitola se bude zabývat právě tím, jaké hry, soutěže či sport jsou pro indiány v jejich volném čase typické. (V této podkapitole pak budou jednotlivé volnočasové aktivity pro přehlednost seřazeny ještě podle toho, jak je rozdělují indiáni.)

V poslední kapitole Současný život domorodých národů a jejich trávení volného času bych ráda krátce pro přehlednost popsala současnou situaci a perspektivu dnešních indiánů, od čehož se samozřejmě odvíjí i způsob trávení jejich volného času a jeho kvalitativní stránka.

V závěru bych pak chtěla porovnat a zhodnotit, zda došlo postupem času a vlivem působení a zásahů jiných civilizací k odlišnostem ve způsobu trávení volného času indiánských národů a zda hry, soutěže nebo sport patří i dnes mezi hlavní volnočasové aktivity příslušníků tohoto etnika.

Mou metodou práce je sběr informací z různé odborné literatury, a to zejména teoretické, cestopisné a biografické, případně z internetových zdrojů. Nemohu samozřejmě

vzhledem k předepsanému rozsahu práce obsáhnout komplexně celé území Ameriky v její historii, a proto budu nucena přistoupit k určitému výběru dostupných zdrojů. V první řadě budu čerpat z literatury o volném čase, z níž pravděpodobně nejčastěji využiji knihu M. Šeráka *Zájemové vzdělávání dospělých* a dále z literatury zaměřující se na indiánské hry, soutěže a sport, z níž budu nejčastěji využívat knihu T. F. Colina *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*.

1. Volný čas

1.1. Čas

Co je to čas? Čas chápeme jako plynutí, ubíhání nebo střídání. Řecký termín *chronos*, který do českého jazyka překládáme jako čas, označuje čas, který je určitý (chvíle, trvání, průběh, období, lhůta, doba). Dalším řeckým termínem je termín *kairos*, který do českého jazyka překládáme také jako čas. *Kairos* označuje například vhodnost, příhodnou dobu, pravou chvíli, přesný či kritický čas, příležitost, okolnost, osud. Jedná se o vhodný čas, který je vzácný a přichází sám. *Kairos*, to je pravý čas, pokud se v něm koná to, co se konat má.¹

Také soudobá věda i popularizační literatura charakterizuje různé stránky času, kterými jsou čas života, čas komunikace, čas prezentace světa (čas kosmický, biologický a sociální) a čas ve vědeckém poznání a měření. Pod čas života spadají biologické rytmy a poznávání času, proměnlivost a učení se času a nakonec čas v různých obdobích života, pod který spadá i stárnutí.²

1.2. Základní charakteristiky volného času

Součástí biologického rytmu všech živočichů je pravidelné střídání aktivity a odpočinku, které u lidí nabylo podobu střídání práce a volného času.³ „*Volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje společnosti a je významnou společenskou hodnotou.*“⁴ „*Volný čas, francouzsky loisir, ruský dosug (ale také svobodnoje vremja), německy Freizeit (ale také Musse), anglicky leisure (ale také disposable time), je část dne, týdne či roku, v níž člověk nemusí konat své povinnosti, ale může činit to, co právě chce, co se mu líbí a co si zvolí.*“⁵ „*Soubor aktivit ve volném čase tvoří základ životního stylu člověka, sociálních skupin – a tedy i celé společnosti.*“⁶

---

¹ Srov. KAPLÁNEK, Michal, ed. *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. s. 15-16.

² Srov. HÁJEK, Bedřich – HOFBAUER, Břetislav – PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. s. 10.

³ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 25.

⁴ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. s. 738.

⁵ SELUCKÝ, Radoslav. *Člověk a jeho volný čas: pokus o ekonomickou formulaci problému*. s. 9.

⁶ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. s. 738.

Volný čas se u lidí promítal v celé historii, ale v daleko menším rozsahu než v dnešní době. Volný čas neměl ale každý, měli ho k dispozici pouze privilegovaní jedinci, zejména pak bohaté vrstvy a šlechta. Již v době antiky hovořil Aristoteles poněkud přezíravě o lidech, kteří nemají skoro žádný majetek, a tak si volný čas nemohou ani dovolit. Německý filosof Karl Marx označoval dělnictvo za skupinu, která nemá vůbec žádný volný čas. Zásadní zlom přinesla až mechanizace práce, což je nahrazení ruční či fyzické práce lidí prací stroji a s ní související společenské změny. Tato změna se odehrála na konci devatenáctého století a přinesla s sebou například jasně ohraničenou pracovní dobu, která se ještě navíc postupem času začala zkracovat. Lidé trávili svůj volný čas regenerací pracovní doby, odpočinkem a zábavou. Časem se tyto obvyklé způsoby rozšířily o cestování, rekreaci, sport, vzdělávání nebo dokonce o podílení se na občanských záležitostech.⁷

Volný čas se stal jednou z nejvíce oceňovaných hodnot lidí. Není tedy divu, že se volným časem zabývají různé společenské vědy, jako je například sociologie, psychologie, pedagogika a andragogika. Sociologie zkoumá volný čas z hlediska věku, sociálního statusu, profese, společenského úspěchu a vzdělání. Psychologie na volný čas pohlíží jako na jeden z možných způsobů prožívání reality. Předmětem zájmu je pak vztah k této realitě, k ostatním lidem, vztah k duševní aktivitě nebo motivace k určité činnosti. Pedagogika a andragogika rozlišuje výchovu pro volný čas, kdy pomáhá při rozhodování, orientaci a usnadnění přístupu k nabídce, a výchovu či vzdělávání ve volném čase.⁸

Volný čas jako hodnotu pak nalezneme minimálně ve třech rovinách. První rovinou je rovina individuální, kdy dochází k seberealizaci jedince a uspokojení individuálních zájmů jedince. Rovina druhá, a sice rovina sociální, se zabývá prevencí sociálně-patologických jevů a životním stylem jedinců. Poslední rovinou je rovina edukační, která přináší prostor pro vzdělávání a celkový osobnostní rozvoj.⁹ „Právě výchova ve volném čase se uskutečňuje prostřednictvím činností a aktivit nejrůznějšího charakteru, kterými se naplňují funkce volného času i výchovy.“¹⁰

---

⁷ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 25.

⁸ Srov. tamtéž. s. 25-26.

⁹ Srov. tamtéž.

¹⁰ PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. s. 740.

Obecně lze říci, že nelze přesně vymezit, co to je volný čas, protože existuje nespočetně mnoho různých názorů na definice tohoto času. Nejznámější vymezení pro volný čas vycházejí z humanistických předpokladů, které zdůrazňují důležitost rozdílu mezi svobodou a povinností. Yong a Willmott se shodují na tom, že volný čas je cokoliv, co za volný čas lidé považují. Existují však i autoři, jako například spisovatel Bohuslav Hodaň, kteří zcela odmítají používání pojmu volný čas, protože jej nelze pojímat jako jakýsi prostor naplněný konkrétními činnostmi, ale hlavně jako prožívání nebo plynutí.¹¹

I přesto je možné se pokusit o bližší vymezení volného času. Můžeme uvést, že je to čas, kdy člověk vykonává takové činnosti, které nejsou pod tlakem závazků. Tyto závazky vyplývají ze sociálních rolí člověka, a to hlavně z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj vlastní život. Za volný čas lze ale také označit čas, který člověku zbyde po splnění veškerých pracovních záležitostí i ostatních nutností.¹² Jak uvádí doktorka Jiřina Pávková, volný čas tedy můžeme chápat jako opak doby povinností a práce a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si svobodně vybereme nějakou činnost, kterou budeme dělat rádi a zcela dobrovolně. Tato činnost by nám měla přinést uspokojivé pocity.¹³

Přední francouzský sociolog Joffre Dumazedier, který je považován za zakladatele pedagogiky volného času, definuje volný čas jako „*souhrn činností, které může člověk provozovat s plnou libovůlí, buď pro odpočinek nebo pro pobavení, či pro rozvoj svých znalostí nebo nezištné školení, pro svou dobrovolnou účast na společenských záležitostech nebo svobodnou tvůrčí činnost poté, když se uvolnil ze závazků pracovních, rodinných i společenských.*“¹⁴ Rozdělil také veškeré lidské aktivity do čtyř samostatných kategorií, kterými jsou: práce, rodinné závazky, sociální závazky a aktivity orientované na sebeuspokojení či sebevyjádření. V případě druhého a třetího typu zavedl a používá pojem tzv. polovolný čas.¹⁵ Pod tento termín zahrnuje činnosti, které člověk dělá jednak ze záliby a jednak z povinnosti, tím má namysli například práci na zahrádce.¹⁶

---

¹¹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 27.

¹² Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. s. 13-14.

¹³ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. s. 15.

¹⁴ HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. s. 25.

¹⁵ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 27.

¹⁶ Srov. JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. s. 5.

Za volný čas označuje Dumazedier pouze typ čtvrtý. Hlavní rozpor mezi volným časem a prací vidí ve faktoru libovůle.¹⁷

Obecně je typickým rysem volného času právě dobrovolnost a možnost člověka individuálně strukturovat svou vlastní disponibilní dobu. Volný čas se reálně projevuje v konkrétních činnostech (například v rekreaci). V návaznosti na názor Dumazediera je nutné zvážit, zda do sféry volného času zařazovat také aktivity, které vyžadují pravidelnost, disciplínu a povinnosti (sebevzdělávání, veřejnou činnost, zahradničení apod.). Tyto aktivity ale většinou vyplývají z vlastní záliby, zároveň se však zaměřují i na prospěch (můžeme o nich říci, že jsou užitkově zaměřeny). Ačkoli mají tyto aktivity charakter určité povinnosti, lidé si je vybírají většinou svobodně, a proto je mnoho autorů řadí do úseku volného času. Dumazedier je však považoval za typické aktivity času polovolného.¹⁸

Z výše uvedeného lze tedy ve výsledku odvodit, že veškerý čas, který má člověk k dispozici, můžeme rozdělit do tří základních typů, a to na čas pracovní, polovolný (vázaný) a volný. Pracovní čas je čas strávený pracovní činností, polovolný čas člověk vyplňuje objektivními povinnostmi, jako je stravování, hygiena, spánek, léčení, péče o děti a domácnost apod.¹⁹

Tento polovolný (vázaný) čas je také např. čas, kdy má člověk splněné například své pracovní či školní povinnosti, opustí zaměstnání či školu a vydává se domů vlakem. Právě toto cestování vlakem spadá pod vázaný čas.²⁰

Zároveň je třeba říci, že hranice mezi jednotlivými oblastmi je velmi nestálá a pohyblivá. Typickým příkladem je dítě, které chodí do zájmového kroužku jen proto, že to tak chtějí rodiče. Samotné dítě toto docházení do kroužku vnímá jako nedobrovolné, ačkoli se tak děje v jeho volném čase.²¹

Volný čas můžeme rovněž rozdělit podle druhu činností na odpočinkový, zájmový a rekreační. První typ se vyznačuje klidnými, pohybově i psychicky nenáročnými činnostmi. Zájmové činnosti jsou cílevědomé aktivity, které se zaměřují na uspokojení a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností jedince. A typ rekreační je pak spe-

---

¹⁷ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 27.

¹⁸ Srov. tamtéž. s. 27-28.

¹⁹ Srov. tamtéž. s. 28.

²⁰ Srov. JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. s. 5.

²¹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 28.

cifický především pohybovými aktivitami.²² Pávková rozebírá pojem volný čas podrobněji a zahrnuje do něj vedle odpočinku, zájmové činnosti a rekreace ještě zábavu, zájmové vzdělávání a dobrovolnou společensky prospěšnou činnost. Uvědomuje si ale také, že pod pojem volný čas se řadí například i časové ztráty, které jsou spojené s vykonávanými činnostmi.²³

Výzkum volného času Sociologického ústavu ČSAV z konce šedesátých let dvacátého století kategorizuje činnosti volného času následujícím způsobem: manuální činnosti (např. ruční práce), fyzické činnosti (např. sport), kulturně umělecké činnosti typu receptivního (např. televize), kulturně umělecké činnosti typu tvořivého a interpretačního (např. zpěv), kulturně racionální činnosti (např. luštění křížovek), společensky formální činnosti (např. členství ve spolku), společensky neformální činnosti (posezení s přáteli), hry, sběratelství, divácké aktivity a nakonec pasivní odpočinek.²⁴

Obecně lze tedy říci, že volný čas je významnou oblastí a hodnotou v životě člověka, jehož cílem je smysluplně a cílevědomě využívat volný čas ke svému vlastnímu rozvoji, rozvoji druhých lidí, rozvoji společnosti nebo rozvoji přírody.²⁵

1.3. Funkce volného času

Volný čas by měl bezpochyby plnit tři základní funkce, a to konkrétně zábavu, odpočinek a vlastní osobnostní rozvoj, jak poukazuje psycholog Jan Čáp. Uvádí, že odpočinek je důležitý zejména proto, aby vyrovnával únavu, která vznikla při vykonávaných povinnostech (například při práci). Pod odpočinek spadá odpočinek kulturní, kina, divadla, hry a pasivní odpočinek. Někteří autoři zařazují pod tuto funkci i sport a práci jakožto hobby. Druhou funkcí, kterou je zábava, má autor namysli přerušování monotónnosti v režimu dne jedince. Zábava se pojí s novými zážitky. I do této funkce spadají hry a činnosti, které nás rozptýlí od stereotypních činností. Poslední funkce je z hlediska pedagogického a společenského ta nejdůležitější, protože ve volném čase každého člověka

---

²² Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 28.

²³ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. s. 15-16.

²⁴ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 28-29.

²⁵ Srov. PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. s. 739.

by se měla rozvíjet i jeho osobnost, a to po stránce duševní, tělesné i sociální. Příkladem mohou být nejrůznější zájmové činnosti, vzdělávání či účast na společenském životě.²⁶

Sociolog Michel Damay v jedné z prvních souborných prací o volném čase dětí a mládeže vymezil čtyři funkce volného času, a sice biologickou dimenzi, sociální dimenzi, politickou dimenzi a pedagogickou dimenzi. Sociolog Joffre Dumazedier poukazuje na psychologickou dimenzi volného času, která podle něho vyrovnává alespoň zčásti vliv práce. Tato funkce zahrnuje očekávání a naději, oproštění od náležitostí procesu práce a nejrůznějších zátěží života, zábavu a rozptýlení, intelektuální, umělecký a fyzický rozvoj, tvořivost a vzdělávání. Soudobý francouzský sociolog volného času Roger Sue také, stejně jako Damay, vymezil čtyři funkce volného času: psychosociologickou, sociální, terapeutickou a ekonomickou. Do psychosociologické funkce patří především uvolnění, zábava a rozvoj osobnosti člověka²⁷. Do funkce sociální patří socializace (včetně rodiny), symbolická příslušnost a sociální uznání. Terapeutická funkce zahrnuje zdravotní hledisko, smyslový rozvoj, prevenci chorob a zdravý životní styl. Funkce ekonomická je důležitá především svým hospodářským významem volného času jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost.²⁸ Toto dělení však neposkytuje kompletní představu o veškerých možnostech, které volný čas nabízí. Mojmír Vážanský, který se zabývá pedagogikou volného času, dělí funkce volného času ještě daleko podrobněji: rekreace, kompenzace, edukace, kontemplace, komunikace, integrace, enkulturace a participace. Funkce rekreace slouží k zotavení, k shromažďování sil a k psychickému uvolnění. Kompenzační funkce přináší člověku potěšení, rozptýlení, vyrovnání nedostatků, bezstarostnost, ale i vědomé zřeknutí se různých pravidel a norem. Funkce edukační přináší potřebu poznání, dalšího vzdělávání, touhu po zážitcích a výměnu rolí. Kontemplace je funkcí přinášející potřebu klidu, rozjímání, čas pro sebe samotného a autoreflexi. Komunikační funkce plní potřebu sdělení, potřebu kontaktu, potřebu vyhledávání sociálních vztahů, potřebu pospolitosti, lásky a empatie. V integrační funkci si člověk hledá emocionální jistoty, má potřebu společenských vztahů a pocitu sounáležitosti. Do této funkce patří také rituály a tradice. Předposlední funkce, a sice enkulturace, zahrnuje potřebu kreativního rozvoje jedince, jeho nezávislý růst schopností, tvůrčí uplatnění a fantazii. Do poslední participační funkce patří potřeba angažovanosti člověka, jeho

---

²⁶ Srov. KAVANOVÁ, Alica – CHUDÝ, Štefan. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. s. 14-15.

²⁷ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. s. 14.

²⁸ Srov. tamtéž.

vlastní iniciativa, potvrzení sebe samého, kooperace, spolurozhodování a spoluodpovědnost.²⁹ Obdobně jako Vážanský komplexně vymezil možnosti a funkce volného času rovněž německý pedagog volného času Horst Opaschowski a zařadil mezi ně rekreaci, kompenzaci, výchovu a další vzdělávání, kontemplaci, komunikaci, participaci, integraci a enkulturaci.³⁰

Naše republika za funkce volného času oficiálně uznává relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu.³¹

Je potřeba dodat, že všechny tyto výše uvedené funkce tvoří celek, který je vzájemně propojený. V tomto celku mají rekreace, kompenzace, edukace a kontemplace spíše individuální charakter. Na druhou stranu funkce komunikace, integrace, participace a enkulturace mají charakter spíše všeobecný. Ideální by bylo, aby při prožívání volného času byla překonána jednostrannost a jedinec i společnost by se mohly harmonicky rozvíjet. Bohužel tomu tak v moderní společnosti zatím není, protože lidé se orientují převážně na uspokojování rekreačně-kompenzačních potřeb.³² Může nás ale překvapit, že člověk ve svém volném čase také pokračuje v činnosti, která je velice podobná činností vykonávaným ve své práci. Hlavní úlohou je zde zvyk a blízký vztah k práci, jež vykonává. Pokud se jedná o člověka, který má úzkou pracovní specializaci, a tedy dlouhodobě rozvíjí jen určitou část osobnostních dispozic, dojde k omezenému pohledu na životní možnosti. Další možnou variantou, která člověka ovlivňuje při jeho výběru volnočasových aktivit, je náročná práce, ať už fyzická nebo psychická. V tomto případě se jedinec v práci vyčerpá natolik, že není schopen ve svém volném čase vykonávat náročnější činnosti, které by vyžadovaly fyzickou nebo psychickou svěžest, byť by mu přinášely zábavu a potěšení.³³

---

²⁹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. s. 30.

³⁰ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. s. 14-15.

³¹ Srov. tamtéž.

³² Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. s. 30.

³³ Srov. tamtéž.

1.4. Aspekty ovlivňující prožívání volného času

Každý z nás má různý náhled na volný čas. Pávková rozlišuje pět pohledů na volný čas, a sice ekonomický, sociologický a sociálně-psychologický, politický, zdravotně-hygienický, pedagogický a psychologický.³⁴

Ekonomické hledisko se zaměřuje na sledování toho, kolik finančních prostředků vloží společnost do volného času svých občanů a také, zda jsou tyto dané prostředky návratné.³⁵

Sociologické a sociálně-psychologické hledisko sleduje vliv aktivit ve volném čase na utváření mezilidských vztahů. Dále se zabývá tím, zda jsou tyto vztahy inovovány na kvalitnější úroveň. Jedním z mnoha příkladů sociálního vlivu jsou hromadné sdělovací prostředky, z nichž má největší vliv internet a televize.³⁶

Hledisko politické sleduje, jak stát zasahuje do oblasti volného času a jaký má na něho celkový vliv. Stát se může angažovat buď zásahy přímými či zásahy nepřímými. Příkladem přímého zásahu může být výstavba dětského hřiště, příkladem zásahu nepřímého například daňová a sociální politika, ze které plyne finanční situace obyvatel. Stát sice může snížit daně a obyvatelům tak ušetřit peníze, nikdo ale nemůže zaručit, že tyto finanční prostředky člověk vloží právě do svého volného času.³⁷

Zdravotně-hygienické hledisko se zaměřuje na sledování vlivu volného času na zdravý duševní i tělesný vývoj člověka. Spadá sem však i správné uspořádání denního režimu. Pedagogické a psychologické hledisko dbá na to, aby každý, kdo pracuje s mládeží v oblasti volného času, znal věkové a individuální zvláštnosti daných jedinců, se kterými je v přímém kontaktu.³⁸

Jak už bylo řečeno, volný čas je časem svobody, kdy člověk žije jen sám pro sebe a může se svobodně rozhodovat, co bude dělat. Význam volného času nabývá s postupným dospíváním člověka, protože jeho zájem se začíná více vyhraňovat. To, jak člověk svůj disponibilní čas naplňuje, vychází především z faktoru dostatečného blahobytu. Volný čas se tedy převážně rozvíjí až v podmínkách bohaté společnosti. Na jeho podobu mají vliv vedle mnohých sociálních, ekonomických a politických jevů i nejrůznější demografické, kulturní a další specifické faktory, který tento čas podporují

---

³⁴ Srov. JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. s. 11-13.

³⁵ Srov. tamtéž.

³⁶ Srov. tamtéž.

³⁷ Srov. tamtéž.

³⁸ Srov. tamtéž.

nebo naopak omezují. Prožívání volného času záleží samozřejmě i na typu osobnosti a typu výchovy, ať se jedná o výchovu rodinnou, školní nebo mimoškolní.³⁹

Společenské prostředí a kulturní tradice samozřejmě také ovlivňují trávení volného času. Významnou roli pak hrají vzory, kterými se jedinec inspiruje, a jeho vytvořené hodnoty. Mezi další určující faktory patří rovněž věk, pohlaví, vzdělání, profese, bydliště, sociální skupina nebo vztah k práci.⁴⁰ Nejrůznější výzkumy ukázaly, že hodnotu volného času nejvíce oceňují mladí lidé s vyšším vzděláním, zaměstnanci, úředníci, žáci a studenti. Naopak důchodci, zemědělci, osamělí lidé s nižším vzděláním a nízkými příjmy a lidé žijící v nižších vrstvách dávají prožitku ve volném čase velice nízkou hodnotu.⁴¹ Aspektů ovlivňujících volný čas je mnoho, a proto podrobněji rozeberu jen několik málo z nich.

1.4.1. Věk

Nejvíce volného času a jeho náplně mají lidé okolo sedmnácti let. V tomto období vrcholí frekvence řady jejich aktivit a zároveň se utváří specifické kulturně-společenské zaměření a životní styl. S postupnými přibývajícími léty rostou i pracovní či rodinné povinnosti, a proto ve volném čase množství aktivit klesá. Ve volnočasových aktivitách lze také vysledovat mezigenerační rozdíly, protože starší lidé dávají přednost kutilství a práci na zahradě, naopak lidé do třiceti let s největší oblibou sledují televizi, tráví čas s přáteli, navštěvují nejrůznější kulturní či společenské akce.⁴²

1.4.2. Pohlaví

Ženy se ve svém volném čase soustřeďují více na rodinu a domov, na návštěvy divadel, galerií a knihoven, než-li je tomu u mužů. Oproti nim také více čtou a zaměřují se na emoční aktivity než na aktivity racionální. Výzkum také ukázal, že u nich dochází k

---

³⁹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 37.

⁴⁰ Srov. tamtéž.

⁴¹ Srov. tamtéž.

⁴² Srov. tamtéž. s. 38.

absenci individuálních zájmových koníčků a menšímu zájmu o sportovní aktivity. Muži se naopak více věnují sportu a překvapivě oproti ženám rovněž sebevzdělávání.⁴³

1.4.3. Sociální skupina

Každý člověk patří do určitých sociálních skupin, ať už se jedná o rodinu, skupinu přátel, profesní skupinou či jinou. Každá skupina vlastní svůj systém norem a hodnot, které ovlivňují i naplnění doby volného času. S největší pravděpodobností má největší vliv na jedince rodina. Tato primární sociální skupina orientuje všechny své členy k určitým způsobům trávení volného času, protože určuje, které činnosti jsou žádoucí a hodnotné.⁴⁴ Rodina se také podílí na množství volného času jedince, který je samozřejmě spjatý i s finančními prostředky rodičů. Bohužel se zde často promítají i nedosažená přání a ctižádost rodičů. Pokud rodiče kladou na své potomky nároky, které dítě nezvládá anebo ho nikterak nenaplnují, může u dítěte dojít k vyvolání pocitu méněcennosti, což je samozřejmě nežádoucí. Naopak, pokud jsou nároky vhodně zvolené a adekvátní, dítě je těmito požadavky motivováno k vyšším výkonům.⁴⁵ Proto by rodiče měli svému dítěti nechat při rozhodování zájmové činnosti svobodnou volbu. Pokud ho budou nutit do některé z volnočasových činností, nikterak to nepřispěje k jeho sociální pohodě. Pokud dítě vyrůstá v problémové rodině, trávení volného času by mělo probíhat mimo tuto rodinu, protože nežádoucí trávení volného času vede k problémům v dalších etapách života dítěte, které mají negativní dopad i na celou společnost.⁴⁶

1.4.4. Bydliště

Rozdíl, zda člověk žije na venkově či ve městě není už tak veliký, jako tomu bylo dříve. I přesto je tento rozdíl patrný, a to zejména ve způsobu trávení volného času o víkendech. Lidé ve městech prožívají víkendy velice různorodě a jejich zvolené aktivity se liší například podle vzdělání, profese, věku či místa bydliště. Většina lidí žijících na

---

⁴³ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. s. 38.

⁴⁴ Srov. tamtéž.

⁴⁵ Srov. HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. s. 30.

⁴⁶ Srov. JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. s. 12.

venkově na tyto aspekty neberou ohled a věnují se obsahově dosti podobným činnostem jako lidé z měst (například práce na zahradě, údržba domu a kutilství).⁴⁷

Vesnice se velice často snaží přejímat kulturu městskou. Vesnická kultura ale hodně závisí na dobrovolné činnosti a záleží také na prostorové vzdálenosti od kulturních center. Menší obce se pak potýkají s problémem, který pramení v absenci kin, knihoven, sportovních prostor, kluboven apod. Zvláštním fenoménem jsou budovy bývalých kulturních domů, které jsou nevyužívané nebo zprivatizované, příp. zaměřené na komerční aktivity. Lidé z venkova poslouchají více rozhlas a sledují více televizi především vzhledem k těmto zmiňovaným důvodům. Oproti tomu se ale významněji projevuje smysl pro kolektivní život, který má podobu společenských akcí nebo činností místních spolků. Naopak výhodou velkých měst je pestrá a široká nabídka volnočasových aktivit. Pro lidi z měst má jejich volný čas vysokou hodnotu a prestiž, oproti tomu pro obyvatele vesnic má tento čas výrazně nižší hodnotu, protože ho chápou jako čas promarněný, který by bylo možné nahradit něčím smysluplnějším a praktičtějším.⁴⁸

1.4.5. Profese

Díky rozvíjejícímu se průmyslu došlo k oddělení domova a pracoviště. Tím se také posílila hranice mezi časem práce a časem ostatním. U zemědělců se tak nestalo, protože jejich místo pracoviště bývá shodné s místem bydliště. Tato dvě odlišná stanoviska se projevují v různých statistických šetřeních, kde se dělníci ve svém volném čase věnují kutilství, neformálním sociálním aktivitám, sledování televize nebo nečinnosti a jdou jen velmi zřídka na procházku do přírody, nevěnují se tolik sportu, četbě ani kulturnímu životu. Oproti tomu zaměstnanci mimo zemědělství velice často cestují, rekreují se, čtou, sportují a jsou účastníky nejrůznějších společenských a kulturních akcí.⁴⁹

1.4.6. Vzdělání

Čím více jsou lidé vzdělaní, tím více klesá sledovanost televizních pořadů a pasivní

---

⁴⁷ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 39-40.

⁴⁸ Srov. tamtéž.

⁴⁹ Srov. tamtéž.

nečinnosti ve volném čase. Tito lidé v tomto čase více sportují, věnují se četbě, navštěvují kulturní zařízení, absolvují výlety do přírody. Vzdělaní lidé se daleko více zaměřují na všestranný rozvoj. Neustále pracují na svém osobnostním rozvoji, mají pestřejší koníčky a vyspělejší potřeby a také se lépe orientují v nabídce možností trávení volného času.⁵⁰

Navzdory tomu ale 60% vysokoškolských studentů tvrdí, že není schopno se ve svém disponibilním čase zcela oprostít od práce, ačkoli je pro ně volný čas velice důležitý a cenný. Takoví lidé jsou sice nadprůměrně vytíženi, ale jsou to právě oni, kteří nejvíce navštěvují vzdělávací a kulturní akce. Díky vzdělání si uvědomují prožívání činností ve volném čase a to se odráží také v jejich stylu života.⁵¹

1.4.7. Vztah k práci

Pohled na práci a volný čas je dosti individuální, protože jak již bylo uvedeno výše, spousta lidí žije prací a právě práce je pro ně tou nejdůležitější hodnotou. Volný čas pak vnímají jako něco zcela nepatřičného. Jiní lidé zase berou svou práci jako pouhou životní nutnost a nejvyšší hodnotu přikládají volnému času, respektive činnostem, které je v jejich volném čase baví a naplňují je. Podle Vážanského (2001) je až 50% lidí ochotných usilovat o kratší pracovní dobu i za cenu menšího výdělku, jen aby měli více volného času k realizaci svých zálib.⁵²

Stále více se ve společnosti objevují skupiny lidí, které vlastně vůbec “neumí” odpočívat. Tato skutečnost se odráží v nabídkách kurzů, které učí lidi zbavit se stresu, bojovat proti syndromu vyhoření a učí je, jak správně relaxovat.⁵³

---

⁵⁰ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 39-40.

⁵¹ Srov. tamtéž. s. 40-41.

⁵² Srov. tamtéž. s. 41.

⁵³ Srov. tamtéž.

1.5. Průmysl volného času

S růstem volného času začaly růst také zábavné funkce. Lidé mají k dispozici stále více volného času, ale přetrvává pocit, že se jim ho ve skutečnosti tolik nedostává. Čím dál tím více rostou nároky na volný čas, který je poznamenán především komercializací a formalizací. V prožívání volného času se vytrácí spontánnost. Některé volnočasové činnosti mohou lidé vykonávat jen tehdy, když jsou členem určité organizace. Lidé často žijí s předsudkem, že kvalitně strávený volný čas je pouze ten organizovaný. Je sice pravda, že formální a neformální organizace prakticky zaručují odbornost a kvalitní materiální vybavení, které je samotným lidem mnohdy nedostupné, ale mnozí lidé mají k činnosti organizované z vnějšku velikou nechuť. Hodnotným časem je pro takové lidi čas, který mohou strávit ve svém soukromí.⁵⁴

Na volný čas se pojí určitá pravidla a předpisy, podléhá tlakům nejrůznějším reklam a současným módním trendům. Pro některé volnočasové aktivity je nutno patričné vybavení, které je čím dál tím více drahé. Volný čas je stále více manipulován a řízen z vnějšku a šance, které nabízí, jsou zmařeny bezcenným konzumem.⁵⁵

Volný čas je společensky uznávaná hodnota. Tato hodnota se však stala i předmětem obchodu a součástí masové kultury, kterou vytvářejí profesionálové. V jistém smyslu navazuje tato kultura na kulturu lidovou, kterou lidé vytvářeli sami pro sebe. Masová reprodukce kultury znamená, tedy ve většině případů, ztrátu individuality a nešetrné zacházení s kulturním dědictvím. Přestože většina odborných diskuzí vede k výsledku negativních aspektů, nalezneme i prvky pozitivní. Setkáváme se s názory, které říkají, že v industriální společnosti je konzum zcela nezbytný. Díla vyšší kultury, která jsou šířena masovými médii, se dostávají do povědomí širokých vrstev. Začaly se odbourávat kastovní rozdíly a začalo docházet k všeobecné demokratizaci společnosti. Jednou z významných společenských změn je vznik průmyslu volného času. Tento průmysl je v současné době jedním z nejvíce prosperujících odvětví hospodářství.⁵⁶

Zaměstnává nespočetně mnoho odborníků na výplň volného času, jejichž nabídky zahrnují kurzy přípravy pro činnosti ve volném čase, reklamní a marketingové akti-

---

⁵⁴ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 42.

⁵⁵ Srov. tamtéž.

⁵⁶ Srov. tamtéž. s. 42-43.

vity a další. Tyto nabídky však převyšují finanční a časové možnosti průměrného občana.⁵⁷

Občané vyspělých zemí průměrně vynaloží jednu třetinu svých příjmů na volnočasové aktivity. Hospodářství, které souvisí s volným časem, pohlcuje asi jednu čtvrtinu všech pracujících lidí a předpokládá se, že dojde k dalšímu dynamickému rozvoji tohoto ekonomického segmentu.⁵⁸

---

⁵⁷ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. s. 42-43.

⁵⁸ Srov. tamtéž. s. 43.

2. Volný čas vybraných domorodých národů Ameriky

2.1. Hry, soutěže a sport

Hra má u indiánů oprávněné místo. V každé jejich hře je důležitým momentem její sociabilita, tedy schopnost napomáhat soudržnosti celé sociální skupiny. Měli bychom si připomenout, že tyto kultury vytvářejí jiné vztahy mezi jednotlivci, než na jaké jsme zvyklí my Evropané. Indiánské vztahy mají mnohem konkrétnější podobu, protože všichni členové kolektivu mezi sebou mohou komunikovat zcela bezprostředně. Tyto vztahy se začínají formovat již od mládí a postupem času se stávají konstantním rysem daného kolektivu a právě ve hře je nejvíce možné přestavět sociální strukturu skupiny, aniž by tím byla narušena její soudržnost. Je potřeba si uvědomit, že na rozdíl od nás – Evropanů mají indiáni na hry mnohem více času.⁵⁹

Hry sloužily nejen pro potěšení a pobavení, ale byly také spojované s obřady a slavnostmi. Indiánské hry lze rozdělit do dvou hlavních skupin. Za prvé to jsou hry, které sloužily k posílení obratnosti (tzn. sportovní, pohybové hry), a za druhé hry, které se vyznačovaly svou náhodností (tzn. zábavní hry). Do první skupiny her spadají lukostřelba, házení oštěpu, střelba na pohyblivý terč, míčové hry a závody, do druhé skupiny pak řadíme kostky, hádanky aj.⁶⁰

Oproti hrám, které jsou založeny na náhodě, stojí hry, v nichž chtějí účastníci náhodu naopak potlačit. Tyto hry jsou vždy doprovázeny hudbou. Typickou hrou, kde je snaha potlačit co nejvíce náhodu, je hra, kterou hraje osmdesát jedna kmenů. Popis hry pochází od indiánského kmene Nez Percés z Idaho:⁶¹ „*Na rohoži, která je situována ve směru západ-východ, se posadí proti sobě dvě řady hráčů. Jedna strana dostane do rukou dřevěný, asi pět centimetrů velký předmět. Za tuto stranu si stoupne muž, který má úlohu rozhodčího hry, a sbor zpěváků. Protější strana má dřevěné paličky, kterými tluče na kládu před sebou shodně s rytmem zpěváků, která stojí vzadu. Hádačící strana pak má uhodnout, kde daný předmět je a s pokřikem „Hi-i!“ ukáže na domnělého držitele. Byla-li domněnka správná, jde rozhodčí k úspěšnému družstvu a zapíchne před něho do země šíp, vezme skrývaný předmět, předá ho druhé straně, zpěváci přejdou tamtéž, rozhodčí – vedoucí hry začne zpí-*

⁵⁹ Srov. JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. s. 11-12.

⁶⁰ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 46.

⁶¹ Srov. JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. s. 16.

vat, ostatní se přidají, paličky začnou bubnovat do rytmu a hra začíná znovu. Vyhrává družstvo, které získá nejvíce ze třiceti možných šípů. Zpěv a rytmika paliček, které doprovází hru, mají za úkol udržovat tempo hry.“⁶²

2.1.1. Hry náhodností

Jednou z her, kterou hrál kmen Hopiů, byla hra Skořápky (*bakshiwu*). Tuto hru hrály ženy tak, že míček schovaly pod jednu ze čtyř vyřezávaných a malovaných nádob ze dřeva topolu. Jejich úkolem bylo uhodnout, pod kterou z nádob se míček ukrývá.⁶³

Huroni, Irozékové a Odžibvejové se nejvíce bavili hrou kostky, při nichž používali i nejrůznější žetony. Hry založené na hádání a sázkách byly všeobecně oblíbenou zábavou indiánů, kteří měli rádi napětí.⁶⁴

U příslušníků kmene Aztéků se oblíbě těšila hazardní hra *patolli*. *Patolli* se hrála za pomoci čtyř fazolí, které ležely na zemi na obrazci ve tvaru kříže. Když Aztékové hráli *patolli*, postavili v dosahu herního pole sošku bohyně Macuil-xochitl, protože byla patronkou hry.⁶⁵

Naopak na území Severní Ameriky byly mezi indiány velice oblíbeny hry s kolíkem. Tyto hry byly rozšířeny mezi 81 kmeny v různých podobách, jejich princip ale zůstal stejný. Obvykle dva kolíky z kostí či dřeva, jeden čistý a druhý označený, drží jeden hráč a druhý hráč hádá, v které ruce je označený kolík. Jedná se tedy o hádankový typ hry. Velikou výhodou bylo, že hra se dala hrát pouze pomocí posunků. Děti sice tuto hru nehrály, ale staly se při jejím průběhu vášnivými pozorovateli, a tak zajistily dokonalou atmosféru při chmurných zimních večerech. Tato hra s kolíky je oblíbenou zimní hrou préríjních indiánů. Hrají ji jak muži, tak ženy, nikdy však obě pohlaví zároveň, taková jsou pravidla. Účastníci hry sedí v kruhu, ti, kteří sedí po jedné straně ohně, hrají proti těm, co sedí naproti. K hraní této hry potřebují indiáni pouze *gaqaa* („knoflík“), kousek dřeva obmotaný provazem a několik zásobních kolíků. V průběhu hry hráči pozorují ruce a obličej protihráčů, a pokud se domnívají, že rozpoznali v které ruce

---

⁶² JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. s. 16.

⁶³ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 46-47.

⁶⁴ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. s. 59.

⁶⁵ Srov. tamtéž. s. 59.

je ukrytý *gaqaa*, vykřiknou „tady“. Hra se obvykle hraje dlouho do noci a je označována za hru hazardní, neboť sázky bývají hodně vysoké.⁶⁶

2.1.2. Sportovní hry

Mezi hry indiánů Severní Ameriky se řadí také lukostřelba. Indiáni se bavili střelbou z luku na stojící cíl nebo střelbou na vyhozený svazek do vzduchu, který museli zasáhnout před pádem na zem. Velice oblíbenou hrou, která samozřejmě souvisí s lukostřelbou, byla „hra se šípy“. Ti nešikovnější muži se sešli v prérii, zaplatili vstupné v podobě štítu, oblečení, dýmky nebo jiných předmětů, střídavě vystupovali do popředí a stříleli do vzduchu šípy. Cílem hry bylo zjistit, kdo má najednou ve vzduchu nejvíce šípů (šípů vystřelených z jednoho luku).⁶⁷

Severoameričtí indiáni rádi soutěžili také v závodech na koních, kánoích, běhu, boxu či bruslení. Indiánský kmen Tarahumarů patří dodnes k vynikajícím běžcům, kteří s potěšením překonávají mnohasetkilometrové vzdálenosti. Tito indiáni pořádají závod, v němž dvojice mužů kope do dřevěného míčku, který pohání před sebou přes hory, řeky a lesy. Při závodu účastníky nezastaví ani noc, protože si svítí loučí. Indián Jim Thorpe, původem Sauk, se stal největším americkým atletem všech dob a několikanásobným olympijským vítězem.⁶⁸

2.1.2.1. Míčové hry

Nedílnou součástí severoamerických indiánských her jsou rovněž míčové hry, které jsou velice oblíbené a lze je rozdělit do tří skupin. První z nich jsou tzv. „odpalované“ hry, protože míč se odpaloval raketou či pálkou. Další je skupina her s tzv. „dvojitým míčem“. Zvláštní charakteristikou této skupiny her je, že jsou určeny zejména ženám a

---

⁶⁶ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 47-48.

⁶⁷ Srov. tamtéž. s. 48.

⁶⁸ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. s. 59-60.

hrály se pomocí dvou svázaných míčů, které se uváděly do pohybu za pomoci holí. Poslední skupinou jsou míčové “závody“, které si lze představit jako dnešní fotbal.⁶⁹

Bylo zaznamenáno, že indiáni kolonie Jamestown hrají hru, která by se dala přirovnat ke hře *bandy* (pozemnímu hokeji), který mají v oblibě muži v Anglii.⁷⁰

Pozemní hokej byl velice rozšířenou sportovní hrou rovněž u příslušníků kmenů, jako byli Čimúové, Araukáni a obyvatelé Gran Chaka. Hráči se předem dohodli na počtu branek, které musí jeden z týmu dosáhnout, aby se stal vítězným. Tento tvrdý zápas mohl trvat až dva týdny. Diváci hru pečlivě sledovali a uzavírali přitom vysoké sázky. Čimúové hráli rovněž míčovou hru velice podobnou tenisu či badmintonu. Indiáni při ní odpalovali gumové míčky, které byly někdy zkrášleny ptačími pírky širokými pálkami.⁷¹

Hry s míčem byly jedněmi z nejrozšířenějších a nejpodstatnějších her také na území Mezoameriky. První mezoamerické hřiště bylo vybudováno v roce 1600 př. n. l. v Paso de la Amada na pobřeží v Chiapasu. V kultuře Mayů se míčové hry vázaly na panovnickou rodinu a tak není divu, že monumentální basreliéfy často vyobrazují panovníka v zápalu hry. Panovníci bývali někdy vyobrazováni v oděvu, který byl po vzoru oděvu dvojčat J'un' Ajawa a Yax B'alama, která vstoupila do hry s bohy podsvětí. Míčové hry musely být oblíbené zejména u mixezoqueských skupin v okolí Mexického zálivu, protože v některých sídlech fungovalo více než dvacet hřišť a tamní řemeslníci dokázali neobyčejně zručně vyrobit nástroje, které byly používány při hře. Tyto nástroje byly označovány jako *yokes*, *hachas* a *palmas*, tedy jařmy, sekery a palmy.⁷²

Specifické postavení v kategorii míčových her zaujímá hra *tlachtli* – hra s míčem, kterému se říká *pelota*. Vznikla u domorodých obyvatel Severní Ameriky, konkrétně u kmene Olméků. Doklady o existenci této hry pocházejí již z šestého století před naším letopočtem. *Tlachtli* byla v té době ryze sportovní hrou, až později se stala hrou obřadní. Tuto hru hrálo rovněž mnoho dalších indiánských kmenů, konkrétně Aztékové, Mištékové, Toltékové, Totonakové, Huastékové, Zápotekové a Mayové.⁷³

K této hře jsou důležité prostorové podmínky, které vyžadují dostatečný prostor ve tvaru prodlouženého písmene I. Účastníci hry se rozdělí na dvě družstva, která musí prohodit *pelotu* (těžký kaučukový míč) dvěma vertikálními kruhy, které jsou připevněny

---

⁶⁹ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 48.

⁷⁰ Srov. tamtéž. s. 48.

⁷¹ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. s. 59.

⁷² Srov. DOMENICI, Davide. *Mayové: Poklady starobylých civilizací*. s. 144-145.

⁷³ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Hřiště je nebe, slunce je míč čili o původu fotbalu*. (online).

tak, aby byly přesně tři metry nad zemí. Tato hra připomíná na první pohled basketball, až na výjimku, že kruhy, jimiž se míč prohazuje, jsou umístěny svisle. Na hře bylo zajímavé, že hráči nesměli používat ruce ani nohy, nýbrž pouze lokty, ramena a boky, kterými se snažili odrážet pelotu vertikálními kruhy. Na těchto zmiňovaných částech těla měli indiáni chrániče, protože pelota byla velice těžká. Vítězem se stalo to mužstvo, které se vícekrát trefilo na cíl. Herní pole bylo považováno za vesmír a vertikální kruhy za symboly vycházejícího a zapadajícího slunce. Pokud vyhrálo družstvo symbolizující východ slunce, znamenalo to něco velice dobrého, a pokud se vítězem stalo mužstvo druhé, znamenalo to nejistotu do budoucna.⁷⁴

Z porovnání popisů této hry se o hře *tlachtli* zmiňuje rovněž italský spisovatel Davide Domenici. Uvádí zde, že pravidla hry, které se Mayové oddávali, nejsou úplně známa, protože Evropané, kteří měli příležitost tuto hru sledovat, se soustředili pouze na kaučukový míč, který byl fascinující tím, že se odrážel od země. Hráči museli kaučukový míč odpalovat pouze rameny nebo boky. Míč se během hry nesměl dotknout země dřív, než ho jedno mužstvo dopravilo na druhou stranu hřiště. Hřiště obklopovaly šikmé stěny, od kterých se míč mohl odrazit a na nichž byly zhotoveny kruhy, které musely zaručeně souviset s bodovacím systémem.⁷⁵

Týmy hráčů nebyly moc početné, protože výjevy z her zachycují mnohdy jen dva hráče. Postupem času se ale musel počet účastníků hry zvyšovat, neboť se budovala větší hřiště. Hráči museli umět výborně skákat, protože kruhy, do nichž se museli strefit kaučukovým míčem, byly umístěny velmi vysoko. Evropany tyto schopnosti natolik uchvátily, že dovezli celé družstvo hráčů do Madridu, aby svou zdatnost ukázali panovníkovi Karlu V.⁷⁶

O hře *tlachtli* a obecně míčových hrách jako jedné z hlavních společenských aktivit Aztéků se Davide Domenici zmiňuje také v další knize. Pro příslušníky tohoto kmene měly hry hluboký rituální význam, který vyplýval ze vztahu mezi mytologií a slunečním cyklem. Hřiště pro míčovou hru bylo bráno jako vstup do podsvětí, kam se každý večer odebírá Slunce. Podobně jako jiní autoři uvádí, že hřiště svým tvarem připomínalo písmeno I. Hráči směli odrážet míč pouze boky nebo kolena, které měly chráněny speciální koženou výstrojí, aby míč doletěl až na druhou polovinu hřiště. Pokud některý z hráčů prohodil míč jedním z kamenných kruhů umístěných ve výšce po stra-

⁷⁴ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Hřiště je nebe, slunce je míč čili o původu fotbalu*. (online).

⁷⁵ Srov. DOMENICI, Davide. *Mayové: Poklady starobylých civilizací*. s.144-145.

⁷⁶ Srov. tamtéž.

nách hřiště, jeho tým se stal vítězným.⁷⁷

Hra měla i některé světské aspekty. Podle dominikánského mnicha Diega Durána mohlo vítězné družstvo získat ženy, otroky, šperky nebo oblečení, nicméně nejdůležitější odměnou byla sláva vítězů, protože ten, kdo prohodil míč kamenným kruhem, byl brán jako ten, kdo v bitvě porazil tolik nepřátel, že ukončil celý boj.⁷⁸

Jak obdobně uvádí autor Taylor F. Colin, je u kmene Aztéků hra *tlachtli* hrou obřadní a bylo stanoveno, že poražené družstvo bude odsouzeno na smrt. Tento barbarický rituál sloužil k jakémusi posvěcení herního prostoru a uctění bohů, protože lidská krev byla považována za božskou potravu.⁷⁹

Obecně na hru *tlachtli* přicházelo nespočetně mnoho diváků, proto je zřejmé, že byla tato hra velice fascinující, napínavá a oblíbená. Velká města, jako jsou například Chichen, Itzá, Tajín, Uxmal, Tikal a Copan, mají několik hřišť, které jsou různě veliká a slouží především pro tuto oblíbenou hru.⁸⁰

Závěrem lze říci, že míčové hry měly hluboký rituální význam nejen pro Aztéky, ale i pro ostatní národy Mezoameriky. Pro příslušníky především jihovýchodních kmenů, jako jsou například Čoktavové, Čerokijové a Kríkové, se veškeré míčové hry staly hrami národními.⁸¹

2.1.2.2. Hry s obručí

Další kategorií indiánských her jsou hry s obručí, které jsou velice rozšířenou atletickou hrou. Nejznámější hrou s obručí, která byla rozšířena v různých podobách po celé Severní Americe, je hra, v níž se pletené kolo, které připomíná síť pavouka, nechalo kutálet po zemi a indiáni na něho stříleli šípy nebo házeli oštěpy. Pokud šíp či oštěp kolo zasáhl, hra byla u konce. Aby měla hra smysl, museli ji hrát alespoň dva hráči. Hrami s

---

⁷⁷ Srov. DOMENICI, Davide. *Aztékové: Poklady starobyklých civilizací*. s. 169.

⁷⁸ Srov. tamtéž. s. 169.

⁷⁹ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 48.

⁸⁰ Srov. NOUGIER, Lous-René. *V dobách Mayů, Aztéků a Inků: Čas objevů*. s. 46.

⁸¹ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 49.

obručemi se bavili spíše muži než ženy. Kmen Kríků a Čerokijů hrál tuto hru nikoli s obručí, nýbrž s kamenným diskem.⁸²

2.1.3. Jiné hry

Mezoamerika se může pochlubit rovněž takzvanými létajícími muži (*voladores*). Čtyři *voladores*, kteří měli ptačí masky, se vrhali dolů z třicetimetřového sloupu, který byl postaven na otáčející se plošině. Samozřejmě byli zajištěni lanem kolem nohy, které se postupně odvíjelo a *voladores* tak létali ve stále širších kruzích, dokud nepřistáli na zem. Celkem padesát dva otáček znázorňovalo padesát dva let kalendářního okruhu. Tuto vzrušující podívanou provádějí indiáni dodnes jako turistickou atrakci.⁸³

Bylo všeobecně uznáváno, že drtivá většina her pomáhala indiánům v rozvoji kvalit a zručnosti potřebné k přežití (koordinaci mysli a svalů, rozvoji zraku, sluchu, síly, stability, vytrvalosti, udatnosti a sebedůvěry). Stejně jako byl kladen důraz na tento rozvoj, kladl se důraz také na náboženské souznění. Hraní her mělo totiž i jiný záměr než se jen pobavit. Hry byly úzce spjaty s léčením nemocí, přivoláním úrodnosti, zajištěním obnovy reprodukce fauny a flory a s přivoláním deště. Není divu, že hry vždy odrážely také charakter prostředí, vlastnosti a hlavní činnost indiánů, kteří tyto hry hrají. Tak například v mnoha kmenech prérií a východních lesů byl součástí her lov, u kmenů jihozápadu to bylo především počasí a u kmenů vyskytujících se na severozápadním pobřeží pak hrál nejdůležitější roli lov tuleňů a ryb. Indiánské hry, kromě toho že slouží k zábavě, tak mají vždy nějaký vyšší význam. Není divu, že jsou o nich zmínky především v kmenových mýtech, které vysvětlují původ světa, člověka i zvířat. Obecně se dá také tvrdit, že indiánské hry mají podobu nějakého souboje. Mnohdy záleželo také na určitém období nebo čase, úspěšnosti lovu, sklizni nebo fázích měsíce. Například příslušníci kmene Makahů, jež pochází ze severozápadního pobřeží, hráli hru podobající se pozemnímu hokeji jen tehdy, když ulovili a zabili velrybu. Dalším názorným příkladem je omažská hra s míčem zvaná *tabe gaci*, kterou hrály vždy dva kmene s vědomím, že počáteční pohyb míče řídí vítr, který je mocný a přináší život. Předměty, které byly při

---

⁸² Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 51-52.

⁸³ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. s. 59.

hrách užívány, byly považovány za velice významné artefakty. Tyto předměty se pokládaly na oltář. Mnoho z nich bylo spojeno s Válečnými Bohy Zuniů a Hopiů nebo s arapažským Tancem Slunce. Některé hry vyžadovaly i speciální oblečení a masky.⁸⁴

2.1.4. Dětské hry

Také děti indiánů se zabavují hrami, které mnohdy souvisí s napodobováním práce svých rodičů, jako to rády činí i jiné děti všude ve světě. Mezi nejtypičtější chlapecké i dívčí hry patří chůze na chůdách, střelba z praku, hra s dřevěnou "káčou", nejrůznější míčové hry, hry na fanty (například zadržování dechu), hry na honěnou, házení šipek a plavání. Chlapci si pak ještě hrají na lov zvěře, při kterém často jezdí na koni a střílejí přitom z luku nebo harpuny. Děvčata si mimo jiné nejraději hrají s panenkami, kterým stavějí různé domečky.⁸⁵ Zatímco tyto zmiňované hry sloužily čistě k zábavě, existují i hry, které nesly závažnější smysl. Například kmen Hopiů a kmen Zuniů vyřezával podle zvyku a tradice malé dřevěné figurky, tzv. *kačiny*, které rozdávali maskovaní tanečníci dětem jako dárek. Tyto figurky dávaly dětem v podobě hry určitou náboženskou přípravu.⁸⁶

Snad všechny děti indiánů Severní Ameriky měly v oblibě hru na babu. Hra začínala recitací jednoho dítěte a po ukončení následovala honička. Stejně tak, jako byla u dětí kmene Odžibvejů oblíbená hra na babu, byla oblíbená i hra na kanibalskou nestvůru *windigo*. Jedno z dětí si nasadilo strašidelnou masku a ukrylo se. Úkolem ostatních hráčů bylo najít dítě s maskou a bojovat s ním.⁸⁷ Velice zajímavý je přístup severoamerického indiánského národa Siouxů, který seznamoval již od dětství své potomky s tradicemi válek a lovu prostřednictvím drsných her. Je třeba podotknout, že chlapci tyto drsné hry měli v oblibě, protože při nich byla legrace a soutěživost. Jednou z velice oblíbených her siouxských dětí byla hra, kdy proti sobě soupeřily dva týmy a každý z nich se snažil pomocí hůlek dovalit na protivníkovu stranu obruč ze dřeva. Vítězný tým někdy dostal i ceny v podobě nejrůznějších nožů, legín z bizoních kůží, příkrývek

---

⁸⁴ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 52-53.

⁸⁵ Srov. tamtéž. s. 22.

⁸⁶ Srov. tamtéž.

⁸⁷ Srov. ZELENÝ, Mnislav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. s. 60-61.

či šípů. Jak již bylo zmíněno, děti Siouxů velice rády soutěžily a tak není divu, že často pořádaly také běžecké soutěže.⁸⁸

Za zmínku stojí také příběh, kdy jeden bojovník z kmene Siouxů, jemuž se říkalo Střed vesnice, byl vyhlášeným mistrem výroby šípů a uspořádal pro chlapce soutěž. Soutěž spočívala v ulovení nejhezčího ptáka, přičemž a výherce obdrží jako odměnu luk a hrst šípů. Chlapci celý den lovíli a používali přitom své oblíbené šípy. Jeden chlapec vystřelil šíp, který zůstal ve větvích stromu a protože to byl nejoblíbenější šíp, slíbil tomu, kdo šíp sundá, jeden ze svých nejlepších šípů. Jednomu z chlapců, kterému se říkalo Pomalý, se podařilo šíp zasáhnout a shodit na zem, ale také poškodit. Majitel poškozeného šípů se rozlítal a požadoval náhradu. Pomalý měl však tak dobré srdce, že majiteli rozbitého šípů dal jeden ze svých nejlepších šípů jako náhradu se slovy, že si ho má nechat, když mu rozbitý šíp přinesl tak velký smutek. Večer, při vyhlásování vítěze v soutěži, chlapci řekli bojovníkovi Středu vesnice, že výhru si zaslouží Pomalý, protože se zachoval velice rozvážně a zabránil tak následné hádce.⁸⁹

Soutěže a hry Siouxové utvářeli dětem vždy tak, aby při nich byla prohlubována alespoň jedna ze čtyř ctností, kterými jsou štědrost, statečnost, moudrost a síla.⁹⁰

Další z her, které se účastní především chlapci a dívky, ale mohou se jí účastnit i muži a ženy, je hra, kterou se zabavují Omahové. Ti, jež se účastní hry, si mezi sebou zvolí jednoho vedoucího, ostatní pak opakují vše, co si vedoucí vymyslí. Popěvek a melodie slouží pouze k udržení rytmu celé hry a používaná slova jsou velice jednoduchá. Průběh hry je takový, že za pomoci rytmického zpěvu vedoucí tanečník improvizuje kroky a nejrůznější pohyby a ostatní v řadě ho následují opakováním. Všichni "hráči" musejí jít tam, kam jde on, tancovat jako on, zkrátka všechno co dělá on, provádějí i ostatní. Vše, co se ve hře odehrává, musí být v souladu s písní, která je součástí hry. Tato hra je jakousi přípravou na nejrůznější krokové obměny, které se vyskytují v omažských tancích, přípravou na různé obraty a akrobatické prvky, kterými Omahové zpestřují své slavnosti. Tato hra je ale především plná veselého skotačení, nezbedností mladých lidí a nejrůznějších projevů pohlavního zájmu.⁹¹

---

⁸⁸ Srov. UTLEY, Robert M. *Kopí a štít*. s. 21.

⁸⁹ Srov. tamtéž. s. 22-23.

⁹⁰ Srov. tamtéž. s. 23.

⁹¹ Srov. JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. s. 13-14.

2.1.5. Taneční hry

I když se hry hrají prioritně pro zábavu, obvykle se stane, že hra přeroste svůj rámec a stane se z ní něco víc. Jedním z příkladů může být „volání květin“, což je indiánská taneční hra. Tuto hru hraje několik indiánských kmenů, například kmen Omahů z oblasti Nebrasky v Severní Americe. Účastníci hry jsou rozděleni do tří skupin podle barvy pláště, které charakterizují barvy květin. Jeden z účastníků má však zelenou barvu pláště, protože celou hru řídí. Na jeho povel pak každá skupina vyjádří charakteristiku své květiny (například fialky).⁹² Je nutno zmínit, že květiny, které se objevují ve hře, mají i své jisté postavení v indiánském herbáři a indiáni věří jejich léčivým účinkům. Hra je ukončena seřazením účastníků do kruhu tak, aby vedle sebe nebyly stejné barvy pláště. Poté se kruh „roztrhne“ a účastníci tančí podle své fantazie. Na této hře si můžeme povšimnout výrazného navození atmosféry obřadu a radosti ze hry. Ukázalo se, že v této hře jde především o oslavování květin, ke kterým mají indiáni neobyčejně kladný vztah, vnímají je jako jedny z dárců přírodní síly a zásadně je netrhají. Není tedy divu, že se tento vztah projevoval i v mnoha dalších indiánských hrách. Čím více se začaly institucionalizovat, tím více se z her stávaly náročné tance. Ať už je náboj her jakýkoliv, vždy z nich sálá neskutečná radost, spokojenost a zábava.⁹³

Obecně je tedy možné z předchozího vyvodit, že zábava a hry byly vždy velmi důležitou a ve své podstatě nedílnou součástí každodenního života indiánů.⁹⁴

---

⁹² Srov. JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. s. 18-19.

⁹³ Srov. *tamtéž*.

⁹⁴ Srov. TAYLOR, Colin F. *Život indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. s. 53.

3. Současný život domorodých národů a jejich trávení volného času

V souvislosti s otázkou trávení volného času dnešních indiánů je třeba se pro úplnost zmínit o životě indiánů v obecné rovině a především přiblížit sociální situaci současných indiánů.

V průběhu historie došlo u indiánských národů vlivem zásahů evropské civilizace a snahou o izolaci, příp. nucenou asimilaci k výrazné změně jejich původnímu stylu života, tedy i ke změně způsobu trávení jejich volného času.

V současné době žije na území Spojených států amerických kolem dvou milionů potomků indiánů. Jejich typická image, kterou známe například z knih a filmů, je však už pouhou minulostí. Indiáni již nenosí čelenky s péry, nekouří dýmky míru ani neloví zvěř. Tento konec nastal již v patnáctém století, kdy se dostali na kontinent "bílé tváře". Někteří indiáni asimilovali a stali se z nich američtí občané, zbylí upřednostnili život v indiánských rezervacích. Těchto přes 300 územních celků vyčlenila pro indiány vláda a spravuje je Úřad pro indiánské záležitosti.⁹⁵ Jsou posledním územím, která indiánům v celé Americe skutečně patří. Žije zde více než 560 federálně uznaných kmenů, takže některé z rezervací obývá více kmenů dohromady.⁹⁶ Federální instituce zde indiánům zaručuje bezplatné školství, lékařskou péči a nejrůznější formy sociální a finanční výpomoci, zejména z důvodu chudoby drtivé většiny domorodců žijících na těchto poměrně izolovaných územích.⁹⁷ Za účelem zvýšení vzdělání této populace jsou také mladí lidé z řad indiánů přednostně přijímáni na univerzity. I přes tuto podporu se je ale mnohdy nedaří integrovat do běžného života. Situace se dá přirovnat k práci se sociálně vyloučenými skupinami u nás.⁹⁸

Mírná většina indiánů žije také mimo rezervace, hlavně ve velkých městech. Největší indiánskou komunitou je dnes národ Navahů, kteří žijí v rezervaci Navajo Nation. Největší populace indiánů dnes mají státy Oklahoma (bývalé Indiánské teritorium), Arizona, Nové Mexiko (rezervace Navahů), Aljaška (část z toho Eskymáci a Aleuti) a dále státy Velkých plání jako Severní Dakota, Jižní Dakota a Montana. Největšími kmeny v současnosti jsou Čerokiové, Navahové a Siouxové.⁹⁹

---

⁹⁵ Srov. KAMAN, Juraj. *Američtí Indiáni: Dotovaný život v rezervacích*. IDNES.cz [online].

⁹⁶ Srov. HEŘMANSKÝ, Martin. *Indiánská rezervace: Ostrůvky chudoby v srdci světové velmoci* [online].

⁹⁷ Srov. KAMAN, Juraj. *Američtí Indiáni: Dotovaný život v rezervacích*. IDNES.cz [online].

⁹⁸ Srov. *Američtí indiáni* [online].

⁹⁹ Srov. tamtéž.

Realita současných indiánů Severní Ameriky je poměrně žalostná. Jak již bylo zmíněno, ne všechny indiánské kmeny disponují svou vlastní rezervací, a proto správu na tomto území vykonává některý z federálně ustanovených kmenů, což bývá pro zbývající kmeny často nepříhodné.¹⁰⁰

Většina rezervací se také vyznačuje tím, že půda, na níž tyto rezervace leží, není úrodná a je nevhodná k obdělávání, takže se indiáni nemohou živit tím, co sami vypěstují. Půda tak může sloužit pouze k chovu dobytka, na jeho nákup ale nemají indiáni peníze a proto se uchylují k pronájmu půdy americkým rančerům. Ti jsou si vědomi, že půda má značně omezené možnosti, a proto nabízejí za její pronájem také značně nízké ceny.¹⁰¹

Vzhledem k tomu, že indiáni mají k dispozici jen velice nízký kapitál, nedochází k vytvoření dostatečného počtu pracovních míst. Jediná možná dostupná pracovní místa jsou u kmenové policie, rezervačních škol či kmenové vlády. Pracovní místa jsou dostupná mimo rezervace, avšak pro indiány jsou nevhodná vzhledem k tomu, že území rezervací se nacházejí na odlehlých místech, neboť původním záměrem zřizování těchto rezervací bylo co nejvíce izolovat indiány od americké populace. Většina indiánů nemá ani potřebu vzdělávat se, když šance na získání pracovního místa je prakticky nulová.¹⁰²

Jednou z nejchudších indiánských rezervací je siouxska rezervace Pine Ridge v Jižní Dakotě. Polovina indiánů žijících v této rezervaci se nachází pod hranicí chudoby a nezaměstnanost dosahuje 95 %.¹⁰³

V důsledku všech těchto negativních aspektů v životě dnešních indiánů, ve kterých hlavní roli hraje především vysoká nezaměstnanost, má převážná část indiánské populace daleko více volného času. Ten však netráví tradičním způsobem formou her, sportu, soutěží a jiné zábavy, jak tomu bylo v minulosti. Vzhledem k celkové proměně životního stylu, vzdalování se nebo dokonce opuštění tradičního způsobu života a výrazné chudobě dochází k rozvoji různých sociálně-patologických jevů. Je jimi především vysoká míra alkoholismu, kriminality a domácího násilí.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Srov. HEŘMANSKÝ, Martin. *Indiánská rezervace*. [online].

¹⁰¹ Srov. tamtéž.

¹⁰² Srov. tamtéž.

¹⁰³ Srov. tamtéž.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž.

V rezervacích se formují různé skupiny a gangy, které se inspirují především v gangsta rapu a kultuře ghet amerických měst.¹⁰⁵

Situace je stejně nepříznivá jak na území Severní Ameriky, tak i například na území dnešní Guatemaly, kde více než polovinu obyvatel tvoří domorodci. Tuto oblast obývají kmeny Mayů. Byť by se na první pohled život v Guatemale jevil jako idylický, opak je pravdou. Značná část populace inklinuje ve volném čase ke kriminální činnosti. Každý den se odehrává domácí násilí, pouliční krádeže, ozbrojená přepadení nejen na ulicích, ale také v autobusech, vykrádání bytů a obchodů. Obyvatelé Guatemaly přičítají množství těchto hrůzných případů atmosféře beztrestnosti, která v zemi panuje, a proto není divu, že lidé často „berou spravedlnost do vlastních rukou“ v podobě lynčování a tvrdých fyzických trestů.¹⁰⁶

Guatemala se také potýká s problémem operací drogových mafií a gangů. Drogová závislost a s ní spojená kriminální činnost velice výrazně zasáhla indiánskou mládež.¹⁰⁷ „Představitelé mayských škol a organizací vidí problematiku drogové závislosti u Mayů ve vztahu s přetrvávajícími důsledky ozbrojeného konfliktu (přerušené sociální vztahy, vykořenění z domácího prostředí, nezařazenost ve společnosti, atd.) a životními podmínkami chudoby. Dalším důvodem připojení mladých indiánů k rizikovým skupinám je pocit limitujících možností osobní realizace a sebeprosazení ve společnosti. Představitelé mayských organizací se všemožně snaží podpořit kvalitu života dnešních Mayů a vyplnit volný čas¹⁰⁸ vhodnými aktivitami. Snaží se problému drogové závislosti a pouliční kriminality předcházet výchovnými programy ve školách a ve vzdělávacích kurzech (např. upozorňováním rodičů na nebezpečí participace dětí v pouličních skupinách) a nabídkou atraktivních volnočasových aktivit pro mladé. Jedná se především o kulturně zaměřené programy.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Srov. HEŘMANSKÝ, Martin. *Indiánská rezervace*. [online].

¹⁰⁶ Srov. tamtéž.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž.

¹⁰⁸ VILÍMKOVÁ, Olga. *Mayové: Guatemala: transformace indiánské společnosti od 60. let XX. století do současnosti*. s. 129.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž.

Tyto organizace rozvíjí rovněž početné projekty nejen v oblasti zemědělství, ale také usilují o větší záběr vzdělání, které lidem umožní soběstačnost, a to zejména ve vzdálených oblastech venkova. Organizace nabízejí dospělým lidem ekologické kurzy, kurzy vaření z místních plodin, kurzy zdravotnické prevence a kurzy výroby léků z místních bylin. Mladým lidem se snaží nabídnout kvalitní vzdělání, které indiánům pomůže v uplatnění se v podmínkách moderní doby.¹¹⁰

Můžeme konstatovat, že v současnosti si tradiční způsob života, od kterého se odvíjí také tradiční způsob trávení volného času, zachovaly pouze přírodní národy v pralesích Jižní Ameriky, protože zde nebyl doposud povolen přístup a zásah do jejich kultur.

---

¹¹⁰ VILÍMKOVÁ, Olga. *Mayové: Guatemala: transformace indiánské společnosti od 60. let XX. století do současnosti*. s. 129.

Závěr

Má bakalářská práce na téma *Trávení volného času u vybraných národů domorodé Ameriky* je pouze výběrová, přesto se domnívám, že umožňuje jisté srovnání způsobu trávení volného času indiánů a nás Evropanů, a to konkrétně se zaměřením na oblast her, soutěží a sportu.

Na základě prostudovaných materiálů a zjištěných informací je třeba říci, že indiáni v zásadě nepoužívali termín volný čas, a tedy ani neodlišovali čas volnosti a čas práce.

Hry měly vždy v životě indiánů významné postavení, protože kromě pobavení se a procvičování nejrůznějších dovedností formovaly a utvrzovaly vztahy v samotné komunitě. Je velice důležité zmínit, že hry, které indiáni hráli, byly úzce spjaty s obřady či rituály a mnohdy měly výrazný náboženský podtext. Konkrétně souvisely například s léčením nejrůznějších nemocí, přivoláváním deště, vyšší úrody či se zajištěním reprodukce flory a fauny. Znalosti a dovednosti, získané a rozvinuté v rámci indiánských her, byly spjaty také se samotným přežitím, neboť především koordinovaly mysl a svaly, rozvíjely zrak, sluch, sílu, stabilitu, vytrvalost, udatnost a sebedůvěru jednotlivců.

Zajímavé je poznání, že ačkoliv indiáni nerozlišovali volný čas a pracovní čas, měli vždy na hry mnohem více času než Evropané.

V Evropě je běžné, že rozlišujeme různé kategorie her, naproti tomu indiáni hry nikterak nerozlišovali, pouze někteří autoři specifikovali dvě základní kategorie indiánských her, a sice hry sloužící k posílení obratnosti a následně hry, které se vyznačovaly svou náhodností. Z poznatků, které jsem získala o indiánských hrách, jsem si vytvořila své vlastní dělení her a rozčlenila je do kategorií na hry náhodností, sportovní hry, míčové hry, hry s obručí, jiné hry, dětské hry a taneční hry. V kategorii Jiné hry jsou zmíněny takové druhy her, které nelze ve své podstatě zařadit do žádné z ostatních jmenovaných kategorií a ani nelze najít společného jmenovatele těchto her. Možná si lze položit otázku, proč se zmiňuji ve své podstatě pouze o indiánských hrách, když se mám ve své práci zaměřit rovněž na indiánské soutěže a sport. Z prostudované literatury totiž vyplynulo, že indiáni tyto tři kategorie svým způsobem nerozlišovali, a i když se jedná o sportovní nebo soutěžní činnost, vždy se v názvu objevuje slovo hra. Z charakteristiky a popisu hry pak čtenář vytuší, o kterou z kategorií se jedná. V drtivé většině se ale tyto

tři kategorie prolínají a nelze jednoznačně stanovit, zda se v daném případě jedná ryze o hru, soutěž či sport. Často se pak používá termín sportovní hra, kterou je například indiánská hra *bandy*, jejíž obdobu Evropané znají jako tzv. pozemní hokej. Z výše uvedeného tedy obecně vyplývá, že jasnou hranici mezi těmito třemi kategoriemi nelze určit, a proto není divu, že u indiánů označujeme vše za hru s tím, že určíme pouze její typ, tzn., zda se jedná o hru sportovní či hru, kde mezi sebou indiáni soutěží.

Indiánské hry se do značné míry vždy podobaly hrám evropským. Indiáni již před mnoha stoletími hráli hry, které se podobají badmintonu, tenisu, hokeji, fotbalu či košíkové. Nám známé jsou také hry s kostkami. Dále je to běh, box, bruslení, chůze na chůdách a jim podobné pohybové aktivity. Indiánské hry se svými pravidly tedy nikdy příliš nelišily od těch evropských. Výběr mých her je sice náhodný, podle prostudovaných dostupných zdrojů, ale i přesto se domnívám, že jsem vystihla ty nejdůležitější.

Rovněž mne zajímalo, jakým způsobem si hrály děti indiánů a zda měly k dispozici vůbec nějaké hračky. Dětské indiánské hry sloužily k zabavení dětí, procvičování dovedností a vyznačovaly se mnohdy svou podobností s prací rodičů, což je stejné i u evropských dětí. Rovněž zde nalézáme aspekt pohlaví (hra dívčí, chlapecká), který je patrný jak u dětských her indiánů, tak dětských her Evropanů. Co však běžně u evropských dětských her nenalézáme je to, že některé indiánské hry dávaly dětem náboženskou přípravu. Obecně lze tedy konstatovat, že evropské a indiánské dětské hry se svým charakterem příliš neliší, protože jsem zaznamenala i hry, které jsou zcela totožné s těmi našimi. Příkladem je hra "na babu". Nalezla jsem ale také totožné způsoby hraní, příkladem je hraní si s panenkami a stavění domečků pro ně.

Bohužel musím konstatovat, že tradiční indiánský způsob života již v současnosti vymizel, jak lze vyrozumět z kapitoly věnující se současnému stylu života indiánů. Náplň jejich volného času již nejsou zmiňované hry. Důvodem je zásah evropských civilizací, které indiány vyhostily do rezervací. V důsledku kulturního vykořenezení, omezených možností sebeurčení, seberealizace a nedostatku pracovních příležitostí se v indiánské populaci rozšířily různé sociálně patologické jevy, které jsou též obecně reakcí na celkový přebytek volného času. Způsob života indiánů se tedy výrazně změnil a ten tradiční se zachoval pouze u kmenů Jižní Ameriky, kde nezasáhla evropská civilizace.

První kapitola mé práce nesoucí název Volný čas pojednává o teorii volného času a bylo příhodné zhodnotit, zda lze tuto teorii aplikovat rovněž na indiánské hraní her.

V podkapitole Čas jsem v návaznosti na to stručně popsala, jak vůbec chápeme čas a jak se dá čas dělit. Na základě těchto skutečností se domnívám, že indiáni chápali čas vždy spíše ve smyslu *kairos*, tzn., že podle nich se v tomto čase koná to, co se konat má. Příkladem mohou být například indiánské hry, které se hrály na počest božstvu a indiáni, jež hru prohráli, se stali obětí právě tohoto božstva.

Ve druhé podkapitole jsem se zabývala charakteristikou volného času, kterou na indiánské hraní her aplikovat nelze, a to z důvodu, že indiáni nerozlišovali volný čas a čas práce. Nicméně hraní her je významnou součástí volného času a je pro nás důležitou hodnotou. Tuto hodnotu nalézáme ve třech rovinách (individuální, sociální a edukační). Domnívám se, že tyto roviny lze nalézt i u indiánských her. Rovina individuální slouží především k uspokojení individuálních zájmů jedince. Mám za to, že i indiáni při hraní her uspokojovali své potřeby, protože jak již bylo řečeno, indiánské hry sloužily také pro zábavu a potěšení, ačkoliv to nebyl jejich pravý důvod. Rovina sociální se zde také podle mého názoru promítá, neboť indiáni hráli hry také pro podporu soudržnosti skupiny a formování vztahů v ní. A rovinu edukační, která slouží ke vzdělávání a celkovému osobnostnímu rozvoji, shledávám u veškerých indiánských her, ve kterých indiáni procvičovali své smysly a zdokonalovali své znalosti a dovednosti. Jejich dětské hry pak sloužily rovněž ke vzdělávání, příkladem je seznamování se s daným náboženstvím. Stejně tak, jako jsem si potvrdila, že volný čas je významnou oblastí a hodnotou v životě člověka, jehož cílem je smysluplně a cílevědomě jej využívat ke svému vlastnímu rozvoji, rozvoji druhých lidí, rozvoji společnosti nebo rozvoji přírody, shledávám toto hodnocení a tento závěr i v případě volného času a hraní her indiánů.

Ve třetí podkapitole jsem se zabývala funkcemi volného času, kterými jsou především zábava, odpočinek a vlastní osobnostní rozvoj. Do zábavy řadíme hry, a tudíž se v tuto chvíli shoduje první funkce s indiánskými hrami, protože i ty vždy sloužily pobavení. Nicméně nelze tvrdit, že tyto hry plnily pouze funkci zábavy, protože indiáni hráli hry především z důvodu náboženského a z důvodu procvičování svých dovedností, jak jsem již zmiňovala výše. Indiáni volný čas nerozlišovali, proto nelze dále rozebírat funkce jejich volného času.

Čtvrtá podkapitola, věnující se aspektům ovlivňujícím prožívání volného času, podrobněji rozebírá několik vybraných konkrétních aspektů, a sice věk, pohlaví, sociální skupina, bydliště, profese, vzdělání a vztah k práci. Zaznamenala jsem, že některé z těchto jmenovaných aspektů lze nalézt i u indiánského způsobu hraní her. Například

aspekt věku nalézáme u indiánských her, které jsou určeny buď pouze dětem anebo pouze dospělým. V mé práci jsem dětským hrám věnovala celou podkapitolu a v rámci indiánských her se také zmiňuji, že některé hry byly určeny pouze dospělým, například hra s kolíky. Aspekt pohlaví je u indiánských her také patrný, protože některé hry byly vždy ryze mužské a jiné ryze ženské. Typickým příkladem může být hra Skořápky (*bakshiwu*), kterou mohly hrát pouze ženy. Posledním aspektem, u kterého nalézám spojitost, je aspekt bydliště, spíše bych ho nazvala aspektem lokace, protože jsem zjistila, že indiánské hry odrážely také charakter prostředí. Tak například v mnoha kmenech prérií a východních lesů byl součástí her lov, u kmenů jihozápadu to bylo především téma počasí a u kmenů vyskytujících se na severozápadním pobřeží pak hrál nejdůležitější roli lov tuleňů a ryb.

Prvky průmyslu volného času, jak je nazvána poslední podkapitola, můžeme v omezené míře objevit v životě některých kmenů severoamerických indiánů, v jejichž rezervacích byly v rámci podpory indiánských komunit zavedeny daňové úlevy a umožněna výstavba řady kasin, které s sebou přinesly pracovní příležitosti. V tomto případě však jde o průmysl volného času zacílený na zábavu pro majetné vrstvy obyvatel. O průmyslu volného času, který by se promítal do samotného života indiánů v rezervacích, však podle mého názoru nemůžeme vzhledem k jejich současným životním podmínkám a možnostem vůbec hovořit.

Závěrem lze říci, že v rámci studia života indiánů a trávení jejich volného času jsem v mnohém změnila svůj pohled na život. Jde o národy, které po generace udržovaly tradice, kmenovou pospolitost, blízký vztah k přírodě. Tento postoj jako správný vnímám i já. Indiáni mají svou duchovní kulturu na vysoké úrovni, kdežto my jsme ji dávno potlačili a nahradili materiálem. I přes všechno utrpení a nepřízeň osudu, které je potkaly, tento hrdý národ stále žije a už není jen národem umírajícím. Je ale nutné, abychom jim věnovali stále svou pozornost. Aby alespoň částečně mohla být naplněna téze, že indiáni jsou spojovacím článkem – jakýmsi mostem mezi životem v souladu s přírodou a moderním způsobem života průmyslové civilizace.

Seznam literatury

DOMENICI, Davide. *Aztékové: poklady starobylých civilizací*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2007. ISBN 9788024218168.

DOMENICI, Davide. *Mayové: poklady starobylých civilizací*. V Praze: Euromedia Group - Knižní klub, 2006. Poklady starobylých civilizací. ISBN 80-242-1713-9.

HÁJEK, Bedřich – HOFBAUER, Břetislav – PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 8086784061.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

JUSTOŇ, Zdeněk. *Hudba přírodních národů*. Praha: Artforum - Jazzová sekce, 1981. Jazz Petit [Artforum - Jazzová sekce]. ISBN neuvedeno.

KAPLÁNEK, Michal. *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.

KAVANOVÁ, Alica – CHUDÝ, Štefan. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-266-1.

NOUGIER, Louis-René. *V dobách Mayů, Aztéků a Inků: Čas objevů*. Bratislava: Fortuna Print, 1992. ISBN 80-85224-56-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

SELUCKÝ, Radoslav. *Člověk a jeho volný čas*. Praha: Československý spisovatel, 1966. ISBN neuvedeno.

ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

TAYLOR, Colin F. *Život Indiánů Severní Ameriky: rodina, lov, zábava a obřady*. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-074-6.

UTLEY, Robert M. *Kopí a štít: život a doba Sedícího býka*. Praha: Hynek, 1999. ISBN 80-85906-96-1.

VILÍMKOVÁ, Olga. *Mayové: Guatemala: transformace indiánské společnosti od 60. let XX. století do současnosti*. Praha: Česká rozvojová organizace ve spolupráci s nakl. Smart Press, 2014. ISBN 978-80-87049-77-8.

ZELENÝ, Mníslav. *Indiánská encyklopedie: Indiáni tří Amerik*. Praha: Albatros, 1994. ISBN 80-00-00415-1.

Internetové zdroje:

HEŘMANSKÝ, Martin. *Indiánská rezervace: Ostrůvky chudoby v srdci světové velmoci* [online]. <http://www.radiodixie.cz/clanek/indianske-rezervace-ostruvky-chudoby-v-srdci-svetove-velmoci>

KAMAN, Juraj. *Američtí Indiáni: Dotovaný život v rezervacích*. IDNES.cz [online]. http://cestovani.idnes.cz/americti-indiani-dotovany-zivot-v-rezervacich-fqu-/kolem-sveta.aspx?c=A040511_161641_igsvet_tom.

Američtí indiáni [online]. <http://www.energytalisman.eu/cz/americti-indiani-pocty-domorodcu-obyvatel-ameriky-americky-ch-indianu-kolonizace-rezervace-genocida.html>

ABSTRAKT

VRATISLAVSKÁ, A. *Trávení volného času u vybraných národů domorodé Ameriky*. České Budějovice 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce Ph.D. Vít Erban.

Klíčová slova: volný čas, domorodé národy, indiáni, hry, soutěže, sport

Práce se zabývá způsobem trávení volného času u vybraných národů domorodé Ameriky. Mými stěžejními cíli byla zjištění, zda se teorie o volném čase promítá v hrách, soutěžích a sportu u vybraných národů domorodé Ameriky, zda indiáni rozlišují kategorie her a jaká je jejich podstata. První kapitola se zabývá teorií o volném čase, konkrétně charakteristikou volného času, funkcemi volného času, aspekty ovlivňujícími prožívání volného času a průmyslem volného času. Druhá kapitola se zaměřuje na konkrétní indiánské hry, soutěže a sport. Třetí kapitola se zabývá současným životem domorodých národů a jejich trávením volného času. V závěru je porovnáno trávení volného času indiánů a nás Evropanů, a to v rovině (oblasti) her, soutěží a sportu. Podařilo se mi zde rovněž odpovědět na veškeré kladené otázky a dospěla jsem ke zjištění, že teorie o volném čase se dá aplikovat na indiánské hry, soutěže a sport, že lze rozčlenit indiánské hry do několika kategorií a že jejich hlavní podstatou je spiritualita a náboženský podtext.

ABSTRACT

Enjoying Free Time with Selected Peoples of Native America.

Key words: free time, native peoples, Indians, games, competitions, sport

The thesis speaks about the way of enjoying free time with selected peoples of native America. My keys issues were identifications of the theories regarding free time activities in practice, e.g. games, competitions and sports with selected peoples of native America and if the Indians differ game categories and what are the principles of the games. First chapter deals with the theory of free time, particularly with the characteristics of free time, with the functions of free time, with the aspects influencing experience of free time and free time industry. Second chapter focuses on specific Indian games, competitions and sport. Third chapter deals with contemporary life of native nations and how they enjoy their free time. In conclusion, I compare enjoying the free time of the Indians and Europeans in the sphere of games, competitions and sport. Here I also managed to answer all asked questions and I came to the recognition that the free time theory is possible to apply to Indian games, competitions and sport, that it is possible to divide the Indian games into several categories and that their main principle is spirituality and religious background.